

ЯРОСЛАВУ ВОЛОДИМИРОВИЧУ ГАНІТКЕВИЧУ – 85

(до 85-річчя від дня народження
і 60-річчя науково-педагогічної,
лікарської та громадської діяльності)

85 років тому в м. Радехові на Галичині в родині українського ремісника народився той, хто воскресив, повернув із забуття імена багатьох українських лікарів і вчених, якими нині пишається українська медична наука і практика.

Його життєвий шлях був складним і тяжким. Він народився 9 липня 1929 р. і в дитинстві пережив гніт та пацифікації польського режиму, «визволення» 1939 року, яке закінчилося масовими арештами та депортаціями до Сибіру. Його юність була опалена Другою світовою війною і терором, пов'язаним із національно-визвольною боротьбою ОУН-УПА.

З дитинства Ярослав зацікавився природознавством, українською літературою та історією України. Книга стала його найкращим другом і порадиником. Він користувався повагою та авторитетом серед учнів, був обраний головою учнівського комітету. Але, незважаючи на відмінне навчання, Ярослав не отримав медалі, оскільки не був комсомольцем.

У 1946 р. Ярослав вступив на лікувальний факультет Львівського медичного інституту, де поєднував навчання з активним читанням та роботою в студентському гуртку.

Після закінчення інституту в 1951 р. молодий лікар працював у рідному Радехівському районі шкільним лікарем, невропатологом. Незабаром йому вдалося вступити до аспірантури при кафедрі нормальної фізіології, яку очолював професор А.М. Воробійов. Протягом 1952–1956 рр. Ганіткевич працював асистентом кафедри, а в 1956 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Вплив втрати та затримки жовчі на процеси збудження та гальмування кори головного мозку». Проте через відмову вступити до комуністичної партії Ярослав Володимирович був змушений покинути роботу і переїхати до м. Станіслава (нині – Івано-Франківськ), де отримав посаду асистента, а з 1959 р. – доцента кафедри нормальної фізіології медичного інституту. За підтримки завідувача кафедри і ректора професора Г.А. Бабенка він працював над докторською дисертацією на тему «Жовч і діяльність нервової системи» і в 1968 р. захистив її в Донецькому медичному інституті.

Проте йому, як і багатьом галичанам, не запропонували гідної роботи на Батьківщині, а прийшлося їхати в Казахстан, Росію або Середню Азію. Щоб не виїжджати з України, він перейшов до Чернівецького університету на біологічний факультет, де його обрали професором і завідувачем кафедри фізіології людини і тварин. Ярослав Володимирович започаткував новий науковий напрямок – дослідження фізіологічної ролі поверхнево-активних речовин, перевів роботу кафедри і викладання на українську мову. Але остання ініціатива викликала незадоволення компартійного керівництва університету. Тому у 1981 р. він не взяв участі в конкурсі на продовження роботи і повернувся до Львова.

Проте й у Львові була подібна ситуація. Тому професора Я.В. Ганіткевича не допускали до викладання, і він змушений був працювати науковим співробітником, керівником групи у Львівському відділенні Інституту економіки АН УРСР, старшим і провідним науковим співробітником, керівником неструктурної лабораторії у відділенні фізико-хімії й технології горючих копалин Інституту фізичної хімії імені Д.В. Писаржевського АН УРСР.

Лише у 1989 р. за сприяння ректора Львівського медичного інституту академіка Михайла Павловського Ярослав Володимирович повернувся до *alma mater*, де створив і очолив лабора-

торію жовчнокам'яної хвороби, розробив нові методи ранньої діагностики цього захворювання, співпрацював із зарубіжними лабораторіями Німеччини та Польщі.

Все життя професора Ганіткевича, людини високої культури, справжнього інтелігента й українського патріота, пов'язане з глибоким вивченням історії України, української культури і науки. В умовах нової хвилі національного відродження він взяв активну участь у відновленні Всеукраїнського лікарського товариства, став ініціатором відродження Наукового товариства імені Шевченка у Львові і його Лікарської комісії, відновлення видання Лікарського збірника НТШ. Дійсний член НТШ, він став першим головою відновленої Лікарської комісії, яка (і Ярослав Володимирович особисто) зробила величезний внесок у становлення і розвиток історії української медицини в незалежній Україні.

З майже 500 наукових праць професора Я.В. Ганіткевича понад 200 – з історії медицини: 17 книжок, 10 статей у збірниках, близько 80 – в журналах, а також низка статей в Енциклопедії сучасної України і близько 50 – в газетах. Серед них три книги біобібліографічних довідників «Українські лікарі», виданих за його редакцією і співавторством (1994, 1996, 2008), фундаментальні монографії «Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи» (2002) і «Історія української медицини в датах та іменах» (2004), перший у незалежній Україні підручник «Історія медицини», підготовлений разом із професором О.М. Голяченком. У цих працях принципово по-новому висвітлені проблеми розвитку медицини, роль українських лікарів у світовій медичній науці і практиці. Для багатьох з глибин давньої і недавньої історії немовби виринають імена і праці Євгена Озаркевича та Івана Базилевича, Володимира Підгаєцького і Володимира Удовенка, Олександра і Євгена Черняхівських, Овксентія Корчака-Чепурківського і Миколи Кудрицького, Олександра Пучківського і Мартирія Галина, Аркадія Барбара і Михайла Міщенко, Олександра Крупського і Василя Плюща, Євмена Лукасевича і Андрія Журавля та багатьох інших. Їх тисячі, розстріляних, репресованих, забутих... Ярослав Володимирович не тільки повертає їх із забуття, але й вводить у науковий обіг поняття «українська медицина», «історія української медицини» і, нарешті, «українська історія медицини».

Учасник багатьох всеукраїнських і міжнародних конгресів та конференцій, він виступав із ґрунтовними доповідями, в яких доносив правдиву інформацію про долю і вагу української медичної науки і практики. Він був ініціатором створення Всеукраїнської асоціації істориків медицини, став учителем і натхненником праць багатьох українських лікарів у цій галузі науки.

Стипендіат Президента України, почесний член Українського лікарського товариства у Львові, лауреат Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка за публікації про репресованих учених-медиків, він не припиняє своєї наукової та громадської роботи і залишається провідним фахівцем у галузі історії української медицини, який подає чудовий приклад своїм вдячним учням і послідовникам.

Ми – вся наукова та медична громадськість України – широко вітаємо вельмишановного Ярослава Володимировича зі славним ювілеєм, від душі зичимо йому міцного здоров'я і наснаги, ще довгих років активного життя і нових досягнень у науковій та громадській діяльності.

З роси і води Вам, дорогий учителю!

підготував О.М. Ціборовський